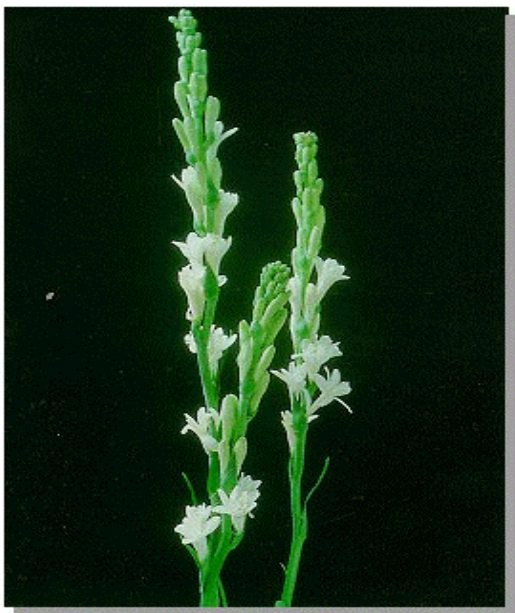

ช่อกลิ่น

- ความสำคัญทางเศรษฐกิจ
- ลักษณะทางพฤกษศาสตร์
- การขยายพันธุ์
- การเตรียมดิน
- การปลูกและการดูแลรักษา
- โรคและแมลง
- การตัดดอก
- การตลาด

ช่อกลิ่น

ชื่อไทย

ชื่อสามัญ (Common name)

ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name)

ชื่อวงศ์ (Family)

ถิ่นกำเนิด (Native)

ช่อกลิ่น

Tuberose

Polianthes tuberosa Lin.

Amaryllidaceae

South America

ความสำคัญทางเศรษฐกิจ

ช่อกลิ่นเป็นไม้ตัดดอกที่ปลูกกันมานานแล้วในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการบูชาพระและประดับในงานศพ ฉะนั้นบางคนจึงไม่นิยมปลูกประดับบ้าน เพราะถือว่าเป็นมงคล ปัจจุบันความเชื่อถือเหล่านั้นได้ลดลงไปแล้ว ในพื้นที่ที่มีการประมงนิยมนำช่อกลิ่นมาใช้ในการเช่นไหว้แม่ย่านางเรือก่อนออกจับปลาด้วย นอกจากนี้ในประเทศฮ่องกง สิงคโปร์ ก็นิยมใช้ช่อกลิ่นในการเช่นไหว้เช่นกัน ประเทศญี่ปุ่นนิยมใช้ในการปลูกประดับตกแต่งสถานที่ทั้งสามประเทศนี้ได้นำเข้าจากประเทศไทยเป็นจำนวนมาก สำหรับพื้นที่ปลูกในประเทศไทยส่วนมากอยู่บริเวณเขตรอบนอกกรุงเทพฯ เช่น เขตหนองแขม

เขตภาคีเจริญ และในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อุตรธานี หนองคาย ขอนแก่น เนื่อง จากดอกชอนกลิ่นมีกลิ่นหอมเย็นเช่นเดียวกับ จำปี จำปา มะลิจึงอาจจะใช้ในการสกัดน้ำหอมระเหยได้

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ชอนกลิ่นเป็นไม้หัวแบบ Tuber ซึ่งใช้เป็นแหล่งสะสมอาหาร รอบๆ หัวจะมีตาอยู่ โดยรอบ สามารถเจริญเติบโตเป็นลำต้นหรือหัวต่อไปได้ ราก จะเป็นระบบรากฝอย มีสีน้ำตาลขนาดเล็กมีจำนวนมาก ไม่มากนัก มีขนาดสั้นจนถึงยาวประมาณ 1 ฟุต ใบเจริญมาจากฐานหัว ใบมีลักษณะเรียวยาวแคบ มีความยาวประมาณ 30-40 ซม. กว้าง 2-3 ซม. ใบมีสีเขียวสดมีจุดแดงที่ฐานใบ กลางใบห่อเข้าหากันใบหนา พอสสมควร ใบล่างจะมีขนาดเล็กกว่าใบที่อยู่ติดกันขึ้นมา ใบที่แตกใหม่จะตั้งขึ้น ใบแก่จะห้อยลง ช่อดอก จะเป็นแบบ Spike ก้านดอกใหญ่แข็งแรง มีสีเขียว และตั้งตรงในแนวตั้ง ดอกเมื่อบานจะมีสีขาว ดอกเป็นแบบ สมบูรณ์เพศ (Perfect Flower) มีกลีบดอก (Petal) เชื่อมติดกัน รูปร่างคล้ายกรวยโค้ง ยาวประมาณ 1-6 ซม. ดอกจะเริ่มบานตั้งแต่ตอนเย็นโดยทยอยบานจากตอนล่างของช่อดอกขึ้นมาเรื่อย ๆ พันธุ์ที่มีปลูกล้นไม่มีชื่อเรียกโดยเฉพาะแต่เรียกตามลักษณะของดอกคือ พันธุ์ที่มีดอกไม่ซ้อน และพันธุ์ที่มีดอกซ้อน

การขยายพันธุ์

1. การแยกหน่อ ทำได้โดยการใช้มือหรือมีดปลิดแยกหน่อออกจากกอเดิมแล้วนำไปปลูกลงแปลงได้ทันที การแยกหน่อควรแยกก่อนออกดอก วิธีการนี้จะทำได้ง่ายและได้ต้นใหม่จำนวนมาก ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดและปริมาณของกอเดิมด้วย

2. การใช้หัวเป็นวิธีการที่นิยมกันมาก ทำงานสะดวก และเกษตรกรสามารถเก็บรักษาส่วนที่ขยายพันธุ์ไว้ปลูกลงในฤดูต่อไปด้วย

3. การแบ่งหัว เป็นวิธีการขยายพันธุ์โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติคล้ายกับการขยายพันธุ์บอนสี โดยการแบ่งหัวให้มีตาติดอยู่กับส่วนที่ตัด แล้วนำไปปักชำ เมื่อต้นงอกและมีใบประมาณ 2-3 ใบ ก็นำไปปลูกลงได้ แต่เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่ช้า ไม่เหมาะที่จะทำเป็นการค้า การเก็บรักษาหัวเพื่อใช้ขยายพันธุ์ในฤดูกาลต่อไป การเก็บหัวจะเก็บจากแปลงที่มีอายุเลย 3 ปีไปแล้ว เพราะชอนกลิ่นที่อายุมาก ผลผลิตจะลดลง จำเป็นต้องรื้อแปลงปลูกใหม่

ก่อนจะทำการเก็บหัวควรงดการให้น้ำลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งสังเกตว่าใบเหลืองจนหมดแล้ว จึงขุดเอาหัวขึ้นมา สลัดเอาดินออกให้หมด แล้วนำไปเก็บไว้ในที่ร่ม ไม่ให้ถูกฝน หัวที่กองไว้ควรหมั่นกลับทุก ๆ 2-3 วัน กรณีที่เก็บนาน ๆ ควรแช่ยากันราก่อนเพื่อป้องกันเชื้อราเข้าทำลาย

การเตรียมดิน

ชอนกลิ่นเป็นไม้หัว จึงเจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนเหนียว มีอินทรีย์วัตถุสูง ฉะนั้นในการเตรียมดินจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ดินโปร่ง มีการระบายน้ำดี เพราะไม้หัวส่วนใหญ่ไม่ชอบน้ำขังซึ่งอาจจะทำให้หัวเน่าได้ง่าย การเตรียมแปลงควรขุดให้ลึกประมาณ 6-8 นิ้ว ตากดินไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 200 กก./ไร่ การยกร่องทำคล้าย ๆ กับแปลงปลูกอ้อย ห่างกันแปลงละ 30 ซม. ความสูงของคันดิน 20-30 ซม. เพื่อให้คันดินอุ้มความชื้นให้กับรากชอนกลิ่น

การปลูกและการดูแลรักษา

นิยมปลูกร่องตอนต้นฤดูฝน ประมาณเดือน พ.ค.-ก.ค. โดยปลูกในร่องที่เตรียมไว้ใช้ระยะปลูก 30 x 30 หรือ 40 x 40 ซม. ปลูกแบบสลับฟันปลา 1 หัว/หลุม การฝังหัวควรให้หัวเหลือโผล่ขึ้นมาประมาณ 1/3 เพื่อป้องกันไม่ให้หัวเน่า และควรใช้ฟางหรือหญ้าแห้งคลุมแปลงปลูกไว้เพื่อเก็บความชื้นและช่วยป้องกันวัชพืชงอกบนแปลงด้วยและยังทำให้ต้นแตกกอดีขึ้น หลังจากปลูกประมาณ 1 สัปดาห์จะมีใบแตกออกมา การให้น้ำ เนื่องจาก

ชอนกลิ่นเป็นพืชที่ชอบความชื้นสูง แต่ไม่แฉะ จึงควรให้ความชื้นสม่ำเสมอ ถ้าฝนไม่ตกก็ให้น้ำ 2 วัน หรือ 3 วันครั้งแล้วแต่สภาพดิน

การใส่ปุ๋ย หลังจากปลูกไปแล้วประมาณ 1 เดือน ควรใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการแตกกอโดยใช้ปุ๋ยเคมีสูตรเสมอ 15-15-15 หรือ 16-16-16 อัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ โดยการหว่านให้ทั่วแปลง หลังจากนั้นก็หว่านทุก 1 เดือน เพื่อกระตุ้นให้ชอนกลิ่นออกดอก การตัดแต่ง เมื่อชอนกลิ่นมีอายุได้ 2 ปี พบว่ามีการเจริญเติบโตและการแตกกอสูงมาก ทำให้เกิดการ "บ้าใบ" ในช่วงฤดูฝน ปริมาณดอกจะลดลงและมีโรคเข้าทำลายในช่วงนี้ด้วย ฉะนั้นจึงควรมีการตัดใบออกบ้างบางส่วนซึ่งเรียกว่าการเกี่ยวใบ หลังจากนั้นก็ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กก./ไร่ เพื่อเร่งการออกดอก เพื่อให้ประสิทธิภาพการออกดอกสูงมาก

โรคและแมลง

โรคและแมลง ชอนกลิ่นมีโรคและแมลงรบกวนน้อยมาก โรคที่พบในช่วงฤดูฝน

1. **โรค Botrytis Blight** โรคนี้สามารถแพร่ระบาดได้รวดเร็วมาก โดยเฉพาะช่วงอากาศมีความชื้นสูง โดยสังเกตเห็นจุดฉ่ำสีน้ำตาลบนดอกและใบ จากนั้นจุดนี้ก็จะยาวขึ้นและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล

ลปนเหลือง หรือมีสีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนแดงตรงกลาง ทำให้ดอกและใบที่เป็นโรคเน่าอย่างรวดเร็ว การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วยไซเนบ มาเนบ เพอร์แนบ แคมแทน หรือ ไดคลอร์ สัปดาห์ละครั้ง ตั้งแต่ใบยาวประมาณ 10-20 ซม. หรือฉีดก่อน ระยะฝนชุก

2. โรคที่เกิดจากเชื้อ *Sclerotium rolfsii* จะพบมากในระยะที่มีฝน ตกชุก เชื้อจะกระเด็นไปเกาะตามส่วนของพืชที่อยู่บริเวณผิวดิน จึงทำให้ใบ และก้านดอกเน่าหักพับลง การป้องกันได้โดยการฉีดพ่นด้วยแคมแทน ไซ เนบ หรือมาเนบ สัปดาห์ละครั้ง

3. โรครากปม เกิดจากไส้เดือนฝอย ทำให้ต้นชะงักการเจริญเติบโต ใบเหลืองเหี่ยวตอนกลางวันและฟื้นตอนกลางคืน เมื่อทิ้งไว้นานจะทำให้ตายได้ การป้องกัน โดยใช้ เมทิลโบรไมด์ ฆ่าเชื้อในดิน การกำจัดใช้น้ำมาก่อน ฉีดรอบ ๆ ต้นพืช เพื่อทำลายไส้เดือนฝอย หรือจุ่ม หัวช่อนกลั่นในน้ำร้อน 120 องศาฟาเรนไฮต์ เป็นเวลา 1 ชม. แล้วฝังให้แห้งก่อนปลูกเพื่อกำจัดไส้เดือน ฝอยที่ติดมากับหัวพันธุ์

4. เพลี้ยไฟ จะเข้าทำลายก้านดอกและช่อดอก โดยจะดูดน้ำเลี้ยงแล้วทำให้ช่อดอกและก้าน ดอกบริเวณส่วนปลายชรุชระเป็นคลื่น ดอกไม่โตและไม่บานอีกด้วยซึ่งเกษตรกรเรียกว่า "ช่อหิน" การ ป้องกันกำจัด ควรฉีดยาป้องกันตั้งแต่แรกคือใช้ยาพวกอะไซโตริน พาราไธออนหรือมาลาไธออน สัปดาห์ ละครั้ง

5. เพลี้ยไฟแป้ง เป็นแมลงศัตรูอีกตัวหนึ่งที่เป็นปัญหาต่อการปลูกช่อนกลั่นในปัจจุบันค่อนข้าง มาก โดยการดูดน้ำเลี้ยง ทำให้เกิดโรคโคนเน่าตามมา การป้องกันกำจัด ควรฉีดพ่นด้วยยากำจัดแมลง ทัว ๆ ไป เช่น มาลาไธออน พาราไธออน หรือ อะไซโตริน สัปดาห์ละครั้ง

การตัดดอก

ช่อนกลั่นจะเริ่มให้ดอกหลังจากปลูกไปแล้วประมาณ 3 เดือน จะเริ่มตัด ช่อดอกเมื่อดอกที่อยู่ล่างสุดบานก่อนประมาณ 2-3 ดอก แต่ถ้าจะตัดส่งตลาด ควรมีดอกบานประมาณ 1-2 ดอก วิธีการตัดดอกอาจจะตัดโดยการตัดให้ชิดโคน ต้นหรือใช้มือถอนก็ได้ จากนั้นจึงนำมาரிบใบล่างออก 2-3 ใบ แล้วจึงคัดขนาด

ขนาดดอกแบ่งเป็น 3 ขนาด

- 1. ขนาดใหญ่ (เกรด A)** ความยาวของก้านและช่อดอกรวมกันยาว 120 ซม. ขึ้นไป
- 2. ขนาดกลาง (เกรด B)** ความยาวของก้านดอกและช่อดอกรวมกันยาว 80-100 ซม.

3. ขนาดเล็ก (เกรด C) ความยาวของก้านดอกและช่อดอกรวมกันยาว 30-79 ซม. จากนั้นจึงนำดอกมาเข้ากำ ๆ ละ 50 ดอก โดยวางให้ปลายช่อดอกเสมอกัน แล้วใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ หุ้มส่วนของดอกแล้วมัดด้วยเชือกฟาง ส่วนโคนก้านดอกจะไม่มี การตัดแต่งจนกว่าจะถึงมือผู้ใช้

การตลาด

สำหรับตลาดสำคัญของช่อนกกลิ่น คือ ปากคลองตลาด โดยส่วนใหญ่พ่อค้าคนกลางจะไปรับซื้อมาจากสวนเกษตรกรเอง ซึ่งพ่อค้าจะเป็นผู้กำหนดราคาให้เอง ราคาจะขึ้นลงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความต้องการของท้องตลาดนั้นเองส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตลาดที่รับซื้อช่อนกกลิ่นก็ คือ ตลาดดอกไม้ในตัวจังหวัด